

**СИЛАБУС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА
НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА З ОСНОВ ПОЛЬОВИХ
ПРИРОДНИЧО-ГЕОГРАФІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ**

Освітній ступінь – перший (бакалаврський)

Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність: 014.07 Середня освіта (Географія)

Освітньо-професійна програма: Середня освіта. Географія. Економіка

Загальний обсяг годин/кількість кредитів: 120/4

Структура: консультації – 8; самостійна робота – 112

Компонент освітньої програми: нормативний

Форма контролю: залік

Консультації: відбуваються за попередньою домовленістю

Можливі онлайн консультації

Керівники навчальної практики з основ польових природничо-географічних досліджень:

Кандидат географічних наук, доцент Нетробчук Ірина Марківна

Кандидат географічних наук, доцент Забокряцька Мирослава Романівна

Кандидат геологічних наук, доцент Вовк Олександр Павлович

Кандидат географічних наук, доцент Король Павло Пилипович

Контактна інформація: netrobchuk.iryana@vnu.edu.ua

Zabokrytska.Myroslava@vnu.edu.ua

vovk.oleksandr@vnu.edu.ua

pavking74@gmail.com

Погоджено

Гарант освітньо-професійної програми:

Ткачук Н.М.

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри фізичної географії

протокол № 1 від 29.08.2023 р.

Завідувач кафедри:

Фесюк В. О.

ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Основна мета ОК Навчальна практика з основ польових природничо-географічних досліджень, це закріплення та поглиблення теоретичних знань про основні метеоеlementи, взаємозв'язки між ними, основні закономірності ходу метеоеlementів; різні водні об'єкти та методи проведення польових гідрологічних спостережень на середніх і малих річках; про залягання гірських порід та методи польових геологічних досліджень; про прийоми виконання топографічних зйомок і оформлення їх результатів у вигляді топографічних планів, профілів.

Організація та методичне забезпечення Навчальної практики з основ польових природничо-географічних досліджень здійснюється відповідно до вимог Положення про проведення практики здобувачів освіти ЗВО України, Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», Положення про проведення практики студентів Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Силабус навчальної практики з основ польових природничо-географічних досліджень та методичні вказівки є основними навчально-методичними документами, згідно з якими здійснюються організаційні заходи та визначається зміст безпосередньо окремих видів занять даної навчальної практики.

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ (КОМПЕТЕНТНОСТІ)

До кінця навчання студенти набудуть такі компетентності:

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, до застосування знань у практичних ситуаціях.

ЗК 2. Знання й розуміння предметної області та професійної діяльності.

ЗК 3. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово, до комунікації іноземною мовою за предметною спеціальністю.

ЗК 4. Здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, здійснювати пошук, аналіз та обробку інформації з різних джерел, ефективно використовувати цифрові ресурси та технології в освітньому процесі.

ЗК 5. Здатність діяти автономно, приймати обґрунтовані рішення у професійній діяльності і відповідати за їх виконання, діяти відповідально і свідомо на основі чинного законодавства та етичних міркувань (мотивів).

ЗК 6. Здатність до міжособистісної взаємодії та роботи у команді у сфері професійної діяльності, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня.

ЗК 8. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та значення у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК 9. Здатність зберігати особисте фізичне та психічне здоров'я, вести здоровий спосіб життя, керувати власними емоційними станами; конструктивно та безпечно взаємодіяти з учасниками освітнього процесу, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

ФК 1. Здатність перенесення системи наукових знань у професійну діяльність та в площину навчального предмету.

ФК 2. Здатність забезпечувати навчання учнів державною мовою; ності (ФК) формувати та розвивати їх мовно-комунікативні уміння і навички в області предметної спеціальності.

ФК 4. Здатність формувати і розвивати в учнів ключові та предметні компетентності засобами навчального предмету та інтегрованого навчання; формувати в них ціннісне ставлення, розвивати критичне мислення.

ФК 6. Здатність до формування колективу учнів; знаходження ефективних шляхів мотивації їх до саморозвитку (самовизначення, зацікавлення, усвідомленого ставлення до навчання); спрямування на прогрес і досягнення з урахуванням здібностей та інтересів кожного з них.

ФК 7. Здатність до здійснення професійної діяльності з дотриманням вимог законодавства щодо охорони життя й здоров'я учнів (зокрема з особливими освітніми потребами); використання здоров'язбережувальних технологій під час освітнього процесу.

ПК 1. Здатність усвідомлювати сутність взаємозв'язків між природним середовищем і людиною, розуміти та пояснювати стратегію сталого розвитку людства.

ПК 2. Здатність доцільно і критично використовувати географічні та економічні поняття, концепції, парадигми, теорії, ідеї, принципи для пояснення письмовими, усними та візуальними засобами географічних явищ і соціально-економічних процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, державному, локальному).

ПК 3. Здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі (світу), материків і океанів, України.

ПК 4. Здатність розуміти та пояснювати особливості природних компонентів і об'єктів у сферах географічної оболонки, взаємозв'язки в ландшафтах.

ПК 8. Здатність реалізовувати красзнавчий підхід на уроках географії, у позакласній і позашкільній роботі з учнівською молоддю.

НАВЧАЛЬНИЙ КОНТЕНТ ЕТАПИ ПРАКТИКИ

Етапи	Зміст, основні завдання, тривалість
Підготовчий	<ol style="list-style-type: none"> 1) Ознайомлення з будовою та принципами роботи метеорологічних приладів. 2) Ознайомлення з методикою вимірювання елементів погоди за допомогою метеорологічних приладів. 3) Вивчення геологічної будови району практики. 4) Вивчення гірничого компасу в лабораторних умовах. 5) Безпосереднє ознайомлення з різними водними об'єктами та методами їх дослідження; 6) Вивчення методики і оволодіння практичними навичками дослідження гідрологічного режиму водних об'єктів; 7) Набуття досвіду в описуванні та дослідженні гідрологічних процесів. 8) Ознайомлення з роботою гідрологічного посту (змістом, порядком і результатами виконуваних на ньому робіт). 9) Набуття досвіду щодо проведення на гідрологічному посту щоденних спостережень за рівнем, температурою води, станом водного об'єкта. 10) Ознайомлення з геодезичними приладами та основними видами топографічних робіт (теодолітну зйомка, технічне нівелювання, тахеометрична і окомірна зйомки, барометричне нівелювання (30 год).
Польовий	<ol style="list-style-type: none"> 1) Експерсія на метеостанцію м. Луцьк. 2) Проведення стаціонарних метеорологічних спостережень. 3) Проведення польових маршрутних мікрокліматичних спостережень. 4) Виїзд на геологічні відслонення (кар'єри, виробки, скелі, тощо). 5) Проведення польових досліджень в районах практики. 6) Відбір зразків мінералів, гірських порід, фауни. 7) Проведення рекогносціювальних досліджень, гідрологічних спостережень на р. Стир, промірних робіт, вимірювання швидкості течії р. Сапалівка, підрахунки витрат води і характеристик стоку. 8) Проведення щоденних спостережень на гідрологічному пості (р. Стир – м. Луцьк) за рівнем і температурою води. 9) Апробація методики вимірювання витрати води поверхневими поплавками за найбільшою швидкістю течії та особливостей її застосування на рр. Стирі і Сапалаївка у конкретних гідрометричних створах. 10) Виконання теодолітної, тахеометричної, окомірної зйомки місцевості і нівелювання (50 год).
Камеральний період	<p>Завершальним етапом польових фізико-географічних досліджень є камеральний період, під час якого здійснюють такі роботи :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Обробка результатів мікрокліматичних спостережень. 2. Аналіз результатів мікрокліматичних спостережень. 3. Характеристика мікроклімату різних ділянок району практики. 4. Обробка результатів польових геологічних спостережень. 5. Аналіз результатів польових геологічних спостережень. 6. Лабораторна діагностика мінералів, гірських порід,

	<p>скам'янілостей.</p> <ol style="list-style-type: none"> 7. Обробка даних спостережень включає перевірку польових книжок, побудову комплексного графіка ходу гідрометеорологічних елементів, складання таблиць «Щоденні рівні води», «Температура води» тощо. 8. Здійснення підрахунку витрат води та побудова поперечного профілю річки. 9. Підрахунок середньої швидкості течії річки для поперечного перерізу. 10. Обчислення геодезичних задач, проведення розрахунково-графічних робіт, оформлення планів місцевості, побудова висотних профілів. 11. Оформлення звіту і щоденників практики. 12. Підсумкова конференція, виставлення заліку (40 год).
--	--

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика викладача щодо здобувача освіти.

Політика щодо відвідування. Студенти зобов'язані відвідувати практику, в обов'язковому порядку, та дотримуватися термінів, визначених для виконання усіх видів робіт, передбачених ОК. Вчасно виконувати практичні завдання та самостійну роботу. Брати активну участь у проміжних підсумковому контролях. Пропущені години практики слід відпрацьовувати під час консультацій.

За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) може відбуватись в он-лайн формі (змішана форма навчання) за погодженням із деканатом та керівником курсу.

Академічна доброчесність. Виконані завдання студентів під час проходження навчальної комплексної природничо-наукової практики мають бути з оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикавання джерел, списування, втручання в роботу інших осіб є прикладами можливої академічної не доброчесності. Виявлення ознак академічної не доброчесності в письмовій роботі студента/студентів є підставою для її не зарахування, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Політика щодо дедлайнів та перескладання: роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів).

САМОСТІЙНА РОБОТА

Самостійна робота виконується студентом за вільним вибором однієї з тем, які студентам пропонуються. Завдання одне на весь час практики. При виконанні завдання викладачем здійснюється консультування.

Самостійна робота повинна мати обсяг 10-15 сторінок рукописного тексту на аркушах формату А-4, переплетених або поданих у файловій папці. У роботі мають бути представлені такі структурні частини: титульна сторінка, оформлена за стандартними вимогами, зміст, вступ із

обґрунтуванням структури роботи, основна частина, висновки, список використаних джерел, додатки.

Перелік тем самостійної роботи:

1. Спостереження та аналіз кількох добової динаміки змін метеоелементів і погоди в м. Луцьку.
2. Характеристика клімату Полісся України.
3. Характеристика клімату району практики.
4. Аналіз зміни метеоелементів за час практики за даними метеостанції м. Луцьк.
5. Зміни погодних умов за час практики за даними метеостанцій Волинської області.
6. Спостереження та аналіз даних за станом погоди поблизу водойм у місті Луцьку.
7. Хід метеорологічних елементів на території Волинської області упродовж кліматичного літа поточного року за даними метеостанції Луцьк.
8. Хід метеорологічних елементів на території Волинської області упродовж кліматичної весни поточного року за даними метеостанції Луцьк.
9. Хід метеорологічних елементів на території Волинської області упродовж кліматичної зими минулого – поточного року за даними метеостанції Луцьк.
10. Хід метеорологічних елементів на території Волинської області упродовж кліматичної осені минулого року за даними метеостанції Луцьк.
11. Опис мікроклімату місцевості за місцем проживання або навчання.
12. Вивчення та аналіз геологічних об'єктів м. Луцьк.
13. Характеристика геологічної будови Волинської області.
14. Характеристика геологічної будови Рівненської області.
15. Характеристика геологічної будови Львівської області.
16. Характеристика геологічної будови зони складчастих Карпат.
17. Характеристика геологічної будови Передкарпатського прогину.
18. Характеристика геологічної будови Закарпатського прогину.
19. Характеристика рельєфу району практики.
20. Опис корисних місцевості за місцем проживання або навчання.
21. Гідролого-гідрохімічна характеристика р. Стир.
22. Гідролого-гідрохімічна характеристика р. Сапалаївка.
23. Гідролого-гідрохімічна характеристика р. Жидувка.
24. Гідролого-гідрохімічна характеристика р. Омеляник.
25. Водопостачання та водовідведення м. Луцька.
26. Характеристика природних умов району практики – території м. Луцька та його околиць.
27. Характеристика гідрологічного поста – р. Стир – м. Луцьк.
28. Характеристика долини Стиру й руслових процесів у річці.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПРАКТИКИ

Зміст роботи, що оцінюється	Кількість балів
Теоретична підготовка знання предмету; володіння матеріалом під час проведення польових робіт	10
Психолого-педагогічна майстерність - педагогічний такт; - комунікабельність; - емпатійність; - не конфліктність тощо	5
Особистісні характеристики: - дисциплінованість під час проходження практики; - ініціативність; - самостійність; - професійна спрямованість; - іноваційність тощо	10
Оцінювання процесу проходження практики: - оцінка виконання та оформлення завдань за темами практичних робіт практики; - оцінка оформлення завдань для самостійної роботи; - оцінка за навчальний проект – дослідне завдання; - відвідування польових практичних занять.	40
Оцінювання звітної документації - звіт з навчально-комплексної природничо-наукової практики; - щоденники польової практики	20
Оцінювання допоміжної документації стінгазета про проходження практики	5
Захист практики	10
Сума	100

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Незараховано (необхідне перескладання)

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

Методичне забезпечення щодо проходження практики

1. Вовк О. П., Десятник В. В., Курепа Я. С. Польова практика з геології. Методичні вказівки студентам географічного факультету. Луцьк, 2017. 48 с.
2. Забокрицька М. Р., Кутовий С. С., Навчальна комплексна

природничо-наукова практика (з гідрології): методичні рекомендації. Луцьк, 2020. 66 с.

3. Лещух Р.Й., Пащенко В.Г., Смішко Р.М. Геологічна практика на Поділлі та в Українських Карпатах: навч.-метод. посібник. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2004. 244 с.

4. Нетробчук І. М. Польова практика з метеорології та кліматології: методичні рекомендації для студентів географічного факультету. Луцьк, 2017. 105 с. URL: <http://evnuir.eenu.edu.ua/jspui/handle/123456789/13258>

5. Сіворонов А. О. Генералова Л. В., Дворжак Т. С. Польові геологічні практики: навч.-метод. посібник. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 226 с.

Рекомендована література

1. Вишневський В. І., Косовець О. О. Гідрологічні характеристики річок України. К. : Ніка-Центр, 2003. 324 с.

2. Клеєвська В. Л., Поліщук. О. О. Приземні метеорологічні спостереження : навч. посіб. Х. : Нац. аерокосм. ун-т «Харк. авіац. ін-т», 2010. 52 с.

3. Ляховський Д. С., Нетробчук І. М. Спостереження за станом погоди у своїй місцевості під час вивчення курсу «Метеорологія та кліматологія». *Сучасна наука та освіта Волині: зб. мат. наук.-практ. онлайн-конференції, 20 листопада 2020 р./* упоряд. голов. ред. О. Ю. Ройко. Луцьк: Вежа-Друк, 2020. С. 173-175.

4. Матеріали до організації навчального процесу у Східноєвропейському національному університеті імені Лесі Українки / упоряд. С. В. Гаврилюк, Л. О. Заєць. Луцьк : Інформаційно-видавничий центр СНУ імені Лесі Українки, 2013. С. 255–280.

5. Мащенко О. М. Метеорологічна польова практика з метеорології : робоча навчальна програма. URL : [http:// geo. pnpu. edu.ua/...practice / working_ program_ meteorological...](http://geo.pnpu.edu.ua/...practice/working_program_meteorological...)

6. Метеорологічні спостереження на станціях. Ч.1. // Настанова гідрометеорологічним станціям і постам. Вип. 3. К. : Державна гідрометеорологічна служба, 2011. С. 277.

7. Нетробчук І. М. Вимірювання метеорологічних величин : наоч. посіб. Луцьк : Вежа-друк, 2015. 128 с.

8. Нетробчук І. М., Семенюк Р.І. Спостереження за станом погоди поблизу заплави річки Сапалаївка міста Луцька під час проходження навчальної польової практики з курсу «Метеорологія та кліматологія». *Шості Сумські наукові географічні читання* : збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції, м. Суми, 15-17 жовтня, 2021 р. С. 64-67. [Електронний ресурс].

9. Нетробчук І., Трофимук Т. Маршрутні мікрокліматичні спостереження у місті Луцьку під час проходження польової практики. *Суспільно-географічні чинники розвитку регіонів* : матеріали II Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конференції, 19–20 квітня 2018 р. / за ред. Ю. М. Барського, С. О. Пугача. Луцьк : Волиньполіграф, 2018. С. 108-111.

10. Патійчук В., Нетробчук І., Забокрицька М.Р. Аналіз основних проблем використання водойм Волинської області у рекреаційній діяльності. *Науковий вісник Східноєвропейського націон. ун-ту ім. Лесі Українки*. Серія: Географічні науки. 2019. Вип. 9 (393). С. 147-157.
11. Хільчевський В. К., Винарчук О. О., Забокрицька М. Р. Методичні рекомендації з вивчення гідролого-гідрохімічних умов регіональних басейнових систем (на прикладі Дністра). К. : Видавничо-поліграфічний центр „Київський університет”, 2014. 71 с.
12. Хільчевський В. К., Забокрицька М. Р. Басейн річковий. Енциклопедія сучасної України. Київ, 2006. Т. 2. С. 62.
13. Хільчевський В. К., Забокрицька М. Р. Водні об’єкти Луцька: гідрографія, локальний моніторинг, водопостачання та водовідведення. Гідрологія, гідрохімія і гідроекологія. К., 2016. Т. 3 (42). С. 68-78.
14. Хільчевський В.К., Забокрицька М.Р. Ревіталізація річок урбанізованих територій – досвід та проблеми. Тези доповідей VII *Всеукраїнської наукової конференції “Проблеми гідрології, гідрохімії, гідроекології”*. Київ, 2018. С. 55-56.
15. Хільчевський В. К., Курило С. М., Забокрицька М. Р. Зміна мінералізації річкових вод в контексті питного водопостачання / В кн.: Проблеми гідрології, гідрохімії і гідроекології. К. : Ніка-Центр, 2019. С. 218-240.
16. Хільчевський В. К., Ободовський О. Г., Гребінь В. В. та ін. Загальна гідрологія: підручник. К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2008. 399 с.
17. Шипунова В. О., Казакова Т. А. Польова практика з метеорології: програма навчального курсу. URL : <http://uchebana5.ru/cont/1374949.html>
18. Щоденник для польової практики і самостійної роботи з природознавства / укладач П. В. Сарафинюк. URL: http://library.vspu.edu.ua/polki/akredit/kaf_2/sarafinuk
19. Хільчевський В. К., Забокрицька М. Р., Стельмах В. Ю. Гідроекологічні аспекти водопостачання та водовідведення: навч. посібник. Навчальний посібник: К.: ДІА, 2023. 228 с.
20. Хільчевський В.К., Гребінь В.В., Манукало О.О. Гідрологічний словник. Київ: ДІА. 2022. 236 с.
21. Хільчевський В.К. Гідрохімічний словник. Київ: ДІА, 2022. 208 с.